

SEÇİMLERİN SERBESTLİĞİ İLKESİ BAĞLAMINDA MEKTUPLA OY KULLANIMI

(Correspondence Voting within the context of the Principle of Freedom of Elections)

İbrahim Ethem SEZER¹

ÖZ

Tüm dünyada yaşanan Covid-19 salgın hastalığı, gündelik hayatta maske takma zorunluluğu, mesafeli sosyal hayat, uzaktan eğitim ve selamlaşma gibi önemli etkiler doğurmuştur. Salgın hastalık dönemine denk gelebilecek bir seçimde, hastalığın seçmen davranışları üzerinde de etkileri olacağı kuşkusuzdur. Hastalığın kapalı ortamlarda ve insandan insana solunum yoluyla daha hızlı yayılabilmesi dikkate alındığında, salgın hastalık, seçmenlerin oy verme isteklerini azaltabilecektir. Bu durum ise temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerinin işlerlik kazanmasına engel olacaktır. Bahsi geçen olumsuz neticelerin önüne geçilebilmesi için uzaktan mektupla oy kullanma yönteminin faydaları bulunmaktadır.

Mektupla oy kullanma yönteminin seçim güvenliği bakımından riskler taşıdığı da bir gerçektir. Anayasa Mahkemesi mektupla oy kullanma yöntemini seçimlerin serbestliği ve gizliliği ilkesine aykırı bulmuştur. Bununla birlikte salgın dönemine denk gelen bir seçimde temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerinin sağlanabilmesi için yeni bir yasal düzenleme ile bir B planı olarak mektupla oy kullanma yönteminin düzenlenmesi mümkündür. Yasal düzenleme yapılırken ise seçim güvenliğini temin edebilecek asgari yasal güvencelerin öngörülmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, mektupla oy kullanımı, serbest ve gizli oy ilkesi, seçim güvenliği.

ABSTRACT

The Covid-19 epidemic disease experienced all over the world has had important effects such as the obligation to wear masks in our daily lives, distance social life, distance education and greetings. There is no doubt

1 Hakim/Lice Adliyesi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku, Doktora Öğrencisi, e-posta: iesezer2023@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3857-9962.

that the disease will have an impact on voter behavior in an election that may coincide with the epidemic period. Considering that the disease can spread more rapidly in closed environments and from person to person by respiratory route, the epidemic may reduce the willingness of voters to vote. This situation will prevent the principles of fairness in representation and stability in administration from becoming operational. In order to prevent the aforementioned negative consequences, there are benefits to the remote voting method.

It is also a fact that the method of voting by letter carries risks in terms of election security. The Constitutional Court found the method of voting by letter contrary to the principle of freedom and confidentiality of elections. However, in an election coinciding with the epidemic period, in order to ensure the principles of fairness in representation and stability in administration, it is possible to regulate the method of voting by letter as a B plan with a new legal regulation. While making legal arrangements, minimum legal guarantees that can ensure election security should be envisaged.

Keywords: Covid-19, voting by letter, principle of freedom and confidentiality of elections, election security.

GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde yaşanan ve Koronavirüs Hastalığı (Covid-19)² olarak tanımlanan salgın hastalık, gündelik hayatta maske kullanımı, el temizliği, mesafeli sosyal hayat, uzaktan eğitim, kapalı ortamlarda uzun süreli bulunmama şeklinde önemli sonuçlar meydana getirmiştir. Toplumsal hayatta meydana gelen bu tür sonuçlara hukuk düzenlerinin de kayıtsız kalması mümkün değildir. Salgın hastalığın olumsuz etkilerini en aza indirmek için yasa koyucular tarafından farklı alanlarda yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Salgın hastalık döneminde kiracıların kira bedellerini ödeyememesinin kira sözleşmesinin fesih sebebi olarak kabul edilmemesi, salgın döneminde işçilerin iş akitlerinin fesih edilmesinin yasaklanması durumları salgın hastalığın hukuksal sonuçları olarak zikredilebilir.

2 İlk defa Çin'de 2019 yılı Aralık ayında ortaya çıkan, bulaştığı kişilerde ateş, öksürük, nefes darlığı gibi belirtilere sebep olan virüs, SARS-CoV-2 olarak anılmaktadır. Söz konusu virüsün ortaya çıkardığı hastalık ise Dünya Sağlık Örgütü tarafından Koronavirüs Hastalığı (Covid-19) olarak tanımlanmıştır. Covid-19 ismi, corona (korona)-virus (virüs)- disease (hastalık) kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır. 2019 rakamı ise hastalığın ortaya çıktığı yılı temsil etmektedir. Bkz. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> (Çevrimiçi e.t.07/11/2021)

Çalışmamız bakımından önem arz eden, salgın hastalığın önemli diğer bir hukuksal sonucu ise uzaktan mektupla oy kullanım yöntemidir. Gerçekten de 2020 yılı devlet başkanı seçimi salgın dönemine denk gelen Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde oy hakkına sahip vatandaşlar uzaktan, mektupla oy kullanmışlardır. İşbu çalışmamız bağlamında da salgın hastalığın olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için, mektupla oy kullanma yönteminin Türk hukuk sistemi bakımından uygulanabilir bir yöntem olup olmadığı, mektupla oy kullanma yönteminin serbest seçim ilkesi ile uyumlu olup olmadığı, konu ile ilgili Anayasa Mahkemesi kararı ve ABD uygulaması da incelenerek değerlendirilecektir.

I. MEKTUPLA OY KULLANMA YÖNTEMİNE İLİŞKİN ANAYASA MAHKEMESİNİN 29/05/2008 TARİH, 2008/33 ESAS, 2008/113 KARAR SAYILI İLAMI

Mektupla oy kullanma yöntemi³ ilk defa 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da⁴ 2008 yılında yapılan değişiklik ile yurt dışı seçmenlerin kullanabileceği bir oy kullanma yöntemi olarak kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir. 298 sayılı Kanun md.94/A ilk hali ile "Yurt dışı seçmenlerin sandık, mektup, gümrük kapılarında oy kullanma veya elektronik oylama yöntemlerinden hangisine göre oy kullanacağına yabancı ülkenin durumuna göre Dışişleri Bakanlığının görüşünü alarak Yüksek Seçim Kurulu karar verir." şeklinde kabul edilmiştir. 298 sayılı Kanun md.94/B ile de mektupla oy kullanma yönteminin işleyiş süreci düzenlenmiştir.

Yurt dışı seçmenler bakımından kabul edilen mektupla oy kullanma yöntemine imkân veren söz konusu yasal düzenleme aleyhine Anayasa Mahkemesine iptal davası açılmış ve Anayasa Mahkemesi mektupla oy kullanma yöntemi bakımından ayrıntılı değerlendirmelerde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi bahsi geçen kararda mektupla oy kullanma konusunda;

3 Mektupla oy kullanma yöntemi ile seçim günü bir şekilde sandık başına gidemeyen seçmenlerin herhangi bir kâğıda, el yazıları ile oylarını yazarak seçim kurullarına göndermeleri yöntemi ifade edilmez. Bu yöntemde, seçmenler, seçim kurullarınca özel olarak bastırılan ve seçmenlerin adreslerine gönderilen oy pusulasında tercihini yapar ve oy pusulasını gene kendisine gönderilmiş bir zarfa koyar ve bu zarfa seçmenin ismi yazılmaz. Seçmen bu zarfı, kendi isminin yazılı olduğu kendisine gönderilmiş diğer ikinci bir zarfa koyar ve bu ikinci zarf, seçmen tarafından seçim gününden önce seçim görevlilerine teslim edilir veya posta ile gönderilir. Bkz. AKARTÜRK Ekrem Ali, **Oy Hakkının Anayasal İlkeleri**, Legal Yayınevi İstanbul, 2017, s.64; ÇOBAN Ali Rıza, "Mektupla Oy: Demokrasi İçin Bir Umut Mu Yoksa Tehdit Mi?", **TBB Dergisi**, S.83, 2009, s.33.

4 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun 26/04/1961 tarihinde kabul edilmiş ve 02/05/1961 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

“Devletin, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy verme haklarını kullanabilmelerini sağlarken Anayasa’da belirlenen seçim ilkelerine uygun ve uygulanabilir nitelikteki tedbirleri alması gerekir. İptali istenilen yasa kurallarında öngörülen mektupla oy kullanma yöntemi, seçmenin oyunu kullanırken aile üyelerinden ve sosyal çevresinden gelebilecek her türlü etkiye açık olması nedeniyle seçmenin iradesini korumaya elverişli bulunmamaktadır. Seçimin serbestliği ilkesi, seçmenin oyunu her türlü etkiden uzak ve gizlilik içinde kullanmasının tam olarak güvence altına alınması halinde gerçekleşebilir. Bu güvencenin ise kuralda öngörülen mektupla oy verme yöntemi ile gerçekleştirilmiş olduğundan söz edilemez. Bu nedenle seçim için aranan serbestlik ve gizlilik ilkelerini sağlamaya elverişli bulunmayan mektup yöntemiyle oy kullanılmasına ilişkin yasa kuralları Anayasa’nın 67. maddesine aykırıdır. İptalleri gerekir.” değerlendirmelerinde bulunarak 298 sayılı Kanun md. 94/A’da yer alan “mektup” ibaresinin ve 94/B maddesinin de mektupla oy kullanma yöntemi yönünden seçimlerin serbestliği ilkesine aykırı olduğundan bahisle iptaline karar vermiştir.

Bahsi geçen karar her ne kadar oy birliği ile alınmış bir karar olsa da bir kısım üyeler farklı gerekçe ile mektupla oy kullanma yöntemini Anayasa’ya aykırı bulmuşlardır. Farklı gerekçe ile iptal kararı yönünde görüş ileri süren üyeler;

“298 sayılı Yasa’ya 5749 sayılı Yasa ile eklenen 94/A maddesindeki “mektup” sözcüğü, kararda belirtilen nedenlerle Anayasa’ya aykırı bulunarak, mektupla oy kullanmanın her halde Anayasa’ya aykırılık oluşturacağı sonucuna varılmış ise de serbest oy ilkesine uygun daha güvenli diğer yöntemlerin uygulanmadığı durumlarda, Anayasa’ya aykırılık gerekçesi gözetilerek yeni düzenleme yapılmasına Anayasal engel bulunmamaktadır. Bu gerekçeyle çoğunluk görüşüne katılıyoruz.” değerlendirmelerinde bulunmuştur.

Mektupla oy kullanma yöntemi konusunda Anayasa Mahkemesinin iptal kararında yer alan çoğunluk gerekçesi ve farklı gerekçe değerlendirildiğinde, mektupla oy kullanma yönteminin esas olarak seçimlerin serbestliği ilkesi bağlamında değerlendirilerek Anayasa’ya aykırı bulunduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte farklı gerekçe ileri süren Yüksek Mahkeme üyeleri, mektupla oy kullanma yönteminin her durumda Anayasa’ya aykırı olmadığı, seçimlerin serbestliği ilkesine uygun daha güvenli diğer yöntemler uygulanmadığı durumlarda, Anayasa’ya aykırılık gerekçeleri dikkate alınarak mektupla oy kullanma bakımından yeni bir düzenleme yapılmasına da anayasal bir engel bulunmadığı görüşünü ileri sürerek, mektupla oy kullanma yönteminin

Türk hukuk sistemi bakımından da belli şartlar altında uygulanabilir olduğunu belirtmişlerdir.

İşbu çalışmamız bakımından da mektupla oy kullanma yönteminin hangi şartlar altında uygulanabilir bir yöntem olabileceği konusunda Anayasa Mahkemesinin yukarıda incelenen iptal kararı ışığında, ABD uygulaması da incelenerek değerlendirme yapılacaktır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin mektupla oy kullanma yöntemini, anayasal bir ilke olan seçimlerin serbestliği ilkesine aykırı görmesi de dikkate alınarak öncelikle seçimlerin serbestliği ilkesi incelenmelidir.

II. SERBEST SEÇİM İLKESİ

Serbest seçim ilkesi, oy hakkına sahip vatandaşların hiçbir baskı altında olmadan, zorlamaya maruz kalmadan oy kullanabilmelerini ve oy vermenin bir yükümlülük haline getirilemeyeceğini ifade eder.⁵ Bu ilke çağdaş demokrasiler bakımından vazgeçilmez bir ilkedir. Anayasa md. 67/2 ile “Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler” düzenlemesi kabul edilmiştir. Bu sebeple serbest seçim ilkesi anayasal bir ilkedir. Ayrıca Avrupa İnsan Haklar Sözleşmesi (AİHS) 1 no.lu Protokol’ün 3. maddesi⁶ ile de serbest seçim hakkı düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından; serbest seçim ilkesi, “seçmenin hiçbir müdahaleye, baskıya ve etkiye kapılmadan oyunu kullanmasını ifade eder.”⁷ şeklinde tanımlanmıştır. Seçimlerin serbestliği ilkesi kapsamı itibarıyla, oy kullananların kanaat oluşturma özgürlüğünü ve ifade özgürlüğünü koruma altına alır.⁸ Bu bağlamda seçimlerin serbestliği ilkesi gereğince devlet organlarınca medyanın kullanımı, afiş asma gibi propaganda faaliyetlerinde eşit ve tarafsız davranılmalı, oy kullanacak vatandaşların kanaatlerinin oluşma özgürlüğü ihlal edilmemeli, ayrıca

5 GÖZLER Kemal, **Türk Anayasa Hukuku**, 3.baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019, s.493.

6 AİHS md.3 “Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler” düzenlemesini içermektedir. Söz konusu düzenleme sadece yasama organının seçilmesi bakımından uygulama alanına sahiptir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gözler Kemal, “YSK Kararlarının Kesinliği Üzerine”, (<http://www.anayasa.gen.tr/ysk-baglayicilik.html>) (Çevrimiçi e.t.13/12/2020); ALTINKÖK Serhat, “Avrupa İnsan Hakları İçtihatları Açısından Serbest Seçim Hakkı”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.5, 2018, s.38; Metin Yüksel, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Serbest Seçim Hakkı”, **Liberal Düşünce Dergisi**, S.48, 2007, s.127.

7 AYM, E.2018/69, K.2018/47, K.T. 31/05/2018.

8 AKARTÜRK, 2017, s.55.

oy kullananların ifade özgürlüğünü engelleyecek şekilde seçmenler üzerinde baskı kurmaktan kaçınılmalı, seçimlerin dürüst bir şekilde yapılması için gerekli önlemler alınmalıdır.⁹ Bunu sağlamanın en temel yolu ise seçimlerin adil ve tarafsızlığını sağlayacak yürütme organından bağımsız bir kurumun mevcudiyetidir.¹⁰

Türk hukuku bakımından da seçimlerin serbestliğini sağlamak amacıyla, Anayasa md. 79/2 ile “Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma....” konusunda Yüksek Seçim Kurulu (YSK) görevlendirilmiştir. Serbest seçim ilkesini pekiştirmek için kanun koyucu tarafından 298 sayılı Kanun md. 88 ile “Hiçbir seçmene sandık başında müdahale, telkin veya tavsiyede bulunulamaz ve hiçbir seçmen oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalamaz” düzenlemesi kabul edilmiştir. Ayrıca 298 sayılı Kanun md. 82/3,4,5 ile de serbest seçim ilkesinin ihlal edilmesi durumunda sandık kurulu başkanına ihlale sebep olanları uyarma ve kolluk güçleri marifetiyle ilgili kişileri sandık çevresinden uzaklaştırma yetki ve sorumluluğunun verildiği görülmektedir. Bunlardan başka 298 sayılı Kanun md. 49 vd. ile seçmenlerin kanaatlerinin özgürce oluşabilmesi için propaganda konusu ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Serbest seçim ilkesinin hayata geçebilmesi ve seçmenlerin her türlü etkiden uzak bir şekilde oy kullanabilmelerini sağlamak amacıyla, gizli oy ilkesi de kanun koyucu tarafından anayasal bir ilke olarak kabul edilmiştir. Gizli oy, seçmenlerin oylarının başkaları tarafından bilinmesi dolayısıyla onların maruz kalabileceği her türlü baskıdan korunmasını ifade eder.¹¹ Bu sebeple serbest seçim ancak gizli oy ilkesi ile hayata geçebilir.¹² Gerçekten de bir seçmenin kime oy verdiğinin bilinmesi onun üzerinde baskı oluşturabilir. Kanun koyucu tarafından 298 sayılı Kanun md. 75 ile seçimlerin serbestliğini ve gizliliğini sağlamak amacıyla, oy verme işleminin kapalı oy verme yerinde gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. Bu sebeple Türk hukukunda yürürlükte bulunan yasal düzenlemeler gereğince, mevcut şartlarda mektupla oy kullanımı hukuken mümkün görünmemektedir.¹³

9 AKARTÜRK, 2017, s.56; Metin, 2007, s.133.

10 IŞIK Hüseyin Murat, “Yeni Anayasa Tartışmaları Işığında Yüksek Seçim Kurulu”, **Stratejik Düşünce Enstitüsü, Yeni Anayasa, Demokratik Konsolidasyon Siyasal Partiler ve Seçim Rejimi**, 2013, s. 164; ŞİRİN Tolga, “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’ne Göre Serbest Seçim Hakkı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 17, S.1-2, 2011, s.316.

11 AKARTÜRK, 2017, s.60; METİN, 2007, s.136.

12 GÖZLER, **Anayasa Hukuku**, s.496.

13 GÖZLER, **Anayasa Hukuku**, s.497.

III. ABD HUKUK SİSTEMİNDE MEKTUPLA OY KULLANIMI

ABD Anayasası incelendiğinde devletin temel organlarının yasama, yürütme ve yargı olduğu, anayasa ile söz konusu devlet organlarının düzenlendiği görülmektedir.¹⁴ Yasama yetkisi ABD Anayasası md. 1 gereğince Senato ve Temsilciler Meclisinden oluşan Birleşik Devletler Kongresine aittir. Yürütme yetkisi ise ABD Anayasası md. 2 gereğince ABD Başkanına aittir. Yargı yetkisi ise ABD Anayasa md. 3 Yüksek Mahkeme'ye ve Kongrenin atayacağı ve kuracağı alt mahkemelere aittir. ABD Anayasası incelendiğinde md. 4 ile de eyaletler ile federal devlet arasındaki ilişkiler ile eyaletlerin kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen kurallar öngörülmüştür. ABD Anayasası'nda mektupla oy kullanımı konusunda herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir.

ABD Anayasası gereğince, ilgili devlet birden çok eyaletlerden oluşan federal bir devlettir. Devlet yapısı gereği, seçim işlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesi de esas itibarıyla her bir eyaletin yetki ve sorumluluğundadır.¹⁵ Bu sebeple de seçim süreçleri ve bu arada mektupla oy kullanma yöntemi her bir eyalet bakımından farklılık göstermektedir.¹⁶ Çalışmamız kapsamında, en büyük eyaletlerden biri olması da dikkate alınarak, New York eyaleti bakımından mektupla oy kullanımı yöntemi incelenecektir.

New York eyaletinde mektupla oy kullanımı, New York Eyalet Anayasası¹⁷ md. 2 ile düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme gereğince yasama organı tarafından yasal düzenleme ile herhangi bir seçimde

14 ÇEÇEN Halil, **Birleşik Devletler Anayasası**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2019, s.55 vd.

15 ABD'de seçim işlerinin yürütülmesi ve denetimi için ayrıntılı bilgi için bkz. Işık, 2013, s.170 vd; Kanat Kılıç Buğra/ Gültekin Elif, 2020 ABD Başkanlık Seçimi, SETA Yayınları, İstanbul, 2020, s. 40.

16 Belirtmek gerekir ki, mektupla oy kullanımı ABD'de eyaletlerin çoğunda kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem ilk defa 1864 başkanlık seçiminde iç savaşta cephedeki askerlerin oy kullanabilmesi için başlatılmıştır. Mektupla oy kullanma yönteminin uygulanma şekli her bir eyalet bakımından farklılık göstermektedir. Nitekim Washington, Oregon, California, Nevada gibi eyaletlerde seçmenlere otomatik olarak mektupla oy kullanmaya ilişkin pusula ve zarf gönderilirken, Montana, Idaho, Florida, Georgia, New York gibi bazı eyaletlerde ise seçmenler tarafından herhangi bir mazeret ileri sürmeksizin (Covid-19 korkusu da dahil olmak üzere) talep edilmesi halinde mektupla oy kullanılabilir. Texas, Louisiana, Indiana gibi eyaletlerde ise haklı bir mazeret bulunması halinde (Covid-19 korkusu ötesinde) mektupla oy kullanmaya imkân tanınmaktadır. Eyaletlerin mektupla oy kullanım uygulamalarının ayrıntısı için bkz. (<https://www.npr.org/2020/09/14/909338758/map-mail-in-voting-rules-by-state>) (Çevrimiçi e.t. 13/12/2020); 2020 ABD Başkanlık Seçimi, 2020, s.38 vd.

17 New York Eyalet Anayasası incelendiğinde, ilgili eyaletin yasama organı md.3 gereğince, senato ve meclistir. Yürütme yetkisi ise md.4 gereğince Vali ve Vali Yardımcısına aittir. Yargı yetkisi ise md.6 gereğince çeşitli derecedeki mahkemelere aittir. Anayasa metni için bkz. (<https://www.dos.ny.gov/info/constitution.htm>) (Çevrimiçi e.t.12/12/2020).

ikamet ettikleri ilçede bulunamayacak seçmenler ile hastalık veya fiziksel engel nedeniyle kişisel olarak sandık başına gelemeyen seçmenlerin uzaktan mektupla oy kullanabilmelerinin düzenlenebileceği kabul edilmiştir. Mektupla oy kullanımının detayları ise New York Eyaleti Seçim Kanunu'nun¹⁸ 8.maddesinin 4.başlığında, mektupla oy kullanma yöntemine ilişkin başvuru usulü, başvuruların seçim kurulları tarafından değerlendirilme süreci, mektupla oy kullanma usulü gibi hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

New York eyaletinde, 2020 yılındaki ABD devlet başkanı seçimleri bakımından geçici, kalıcı hastalık veya sakatlık nedeniyle sandıklara gidemeyenlere mektupla oy kullanma imkânı tanınmıştır. Günümüzde yaşanan Covid-19 salgını da geçici bulaşıcı hastalık olarak kabul edilerek, ilgili hastalığa yakalanma ve hastalığın yayılma riski, mektupla oy kullanma için geçerli ve haklı bir neden olarak kabul edilmiştir.¹⁹

New York eyaleti bakımından ise mektupla oy kullanma sürecinin aşamaları şu şekildedir:²⁰ Mektupla oy kullanmak isteyen seçmenler seçimden belli bir tarih öncesine kadar matbu başvuru formu doldurarak oy pusulasını talep etmeleri gerekir. Oy pusulası seçmene ulaştıktan sonra seçmen tarafından oy pusulasına işaret konularak tercih yapılır. Tercih işleminin bitimiyle pusula katlanıp güvenlik zarfına konulur. Güvenlik zarfının dış tarafında bulunan imza yerine seçmen tarafından imza ve tarih atılır. Güvenlik zarfı ikinci bir iade zarfına konulur. İade zarfı da en geç seçim gününe kadar posta kutusuna bırakılır veya seçim bürosuna teslim edilir. Bunlardan başka iade zarfı, belli yerlerde bulunan seçim sandık kutularına da atılabilir. Mektupla gönderilen oyun doğru seçmen tarafından kullanılıp kullanılmadığı hususu, seçmen sisteminde kayıtlı imza ile zarfın üzerinde yer alan imzanın karşılaştırılması suretiyle denetlenmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, seçmen mektup ile oy kullanma talebinde bulunsa bile seçim günü sandık başına giderek şahsen oy kullanma hakkına da sahiptir.

18 Söz konusu kanunun tam metni için bkz. (<https://www.elections.ny.gov/NYSBOE/download/law/2020ElectionLaw.pdf>) (Çevrimiçi e.t. 12/12/2020).

19 Bkz. (<https://www.elections.ny.gov/VotingAbsentee.html>) (Çevrimiçi e.t.12/12/2020). Bunun dışında seçim günü New York eyaletinde bulunmayan seçmenler, hasta veya fiziksel engelli kişilerin birincil bakımından sorumlu kişiler, Veterans Health Administration Hospital'da (Gaziler Sağlık İdaresi) tedavi gören hastalar, cezaevinde bulunup da ağır bir suç dışında başka bir suçtan hüküm giyen kimseler bakımından da mektupla oy kullanma yöntemi kabul edilmiştir.

20 Bkz. (<https://www.elections.ny.gov/VotingAbsentee.html>) (Çevrimiçi e.t.12/12/2020). Ayrıca ABD hukuk sisteminde mektupla oy kullanımının aşamaları için bkz. Çoban, 2009, s.36.

Mektupla oy kullanma yöntemi bakımından olumlu görüşler ileri sürüldüğü gibi olumsuz görüşler de ileri sürülmektedir.²¹ Olumlu düşünenler, mektupla oy kullanım yönteminin kolaylık sağlayarak seçimlere katılım oranını arttırdığını, maliyetinin düşük olduğunu ileri sürmektedir.²² Bunlara mektupla oy kullanma yönteminin, tüm dünyada yaşanan Covid-19 salgın hastalığından en etkili korunma yöntemlerinden biri olan, sosyal mesafe kurallarına daha uygun olmasını da ilave edebiliriz.

Mektupla oy kullanma yönteminin aleyhine olan görüşler ise esas olarak bahsi geçen yöntemin, sahte imza ile oy kullanma, oy kullananları etkileme, oy satın alma, oyların çalınması şeklinde yolsuzluklara sebebiyet verebileceğini ileri sürmektedir. Gerçekten de 2020 yılı ABD başkanlık seçiminde mevcut Başkan Donald Trump yaptığı açıklamada, “Mektupla oy kullanımı çok tehlikeli. Büyük sahtekârlık ve hukuksuzluğa yol açıyor” şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur.²³

IV. MEKTUPLA OY KULLANMA YÖNTEMİNİN TÜRKİYE’DEKİ HUKUK SİSTEMİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Vatandaşların oy hakkı Anayasa ile güvence altına alınmış temel bir haktır. Bu sebeple oy hakkı ve bu arada mektupla oy kullanma yöntemi bağlamında yapılacak tüm değerlendirmelerde anayasal düzenlemelerin öncelikle dikkate alınması gerekir. Gerçekten de mektupla oy kullanma hakkı yorumlanırken meseleye, anayasa rengi ile boyanmış bir gözlikle bakabilmek gerekir.²⁴ Anayasa md. 67/1 ile “*Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme... hakkına sahiptir.*” düzenlemesi getirilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise “*Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler.*” düzenlemesini içermektedir.

Söz konusu düzenlemeler ışığında mektupla oy kullanım yöntemi değerlendirildiğinde, mektupla oy kullanma yönteminin her şeyden

21 Söz konusu görüşlerin ayrıntısı için bkz. ÇOBAN, 2009, s.37.

22 GÜLER Fatih, “3 Kasım 2020 Tarihinde Gerçekleşen Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık Seçiminin Ardından Yaşanan Tartışmalar Işığında Mektupla Oy Verme ve Elektronik Oy Verme Usulleri”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, 2021, s.213.

23 KANAT/GÜLTEKİN, s. 39.

24 HIRSCH Ernst E., “Anayasanın Özel Hukuk Kurallarına Etkileri”, *I. Türk Hukuk Kongresinde Sunulan Tebliğler*, Ankara, 1972, s.13. (Aktaran: AKIN, Levent, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2001, s.60.)

önce kanun ile düzenlemesi anayasal bir zorunluluktur. Yukarıda da incelendiği üzere, kanun koyucu tarafından 298 sayılı Kanun md. 94/A ve 94/B ile mektupla oy kullanım yöntemi sadece yurt dışı seçmenler bakımından düzenlemiştir. Bununla birlikte söz konusu yasal düzenleme Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi iptal kararında çoğunluk görüşü, mektupla oy kullanma yönteminin seçimlerin serbestliği ve gizliliği ilkesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Bu durum mektupla oy kullanıma yönteminin Anayasa Mahkemesi tarafından her durumda Anayasa'ya aykırı kabul edildiği şeklinde değerlendirmeye müsaittir. Nitekim iptal kararında farklı gerekçe ileri süren üyelerin "...mektupla oy kullanmanın her halde Anayasa'ya aykırılık oluşturacağı sonucuna varılmış ise de..." değerlendirmelerinden bu sonuca varılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin mektupla oy kullanma yöntemini her şart altında Anayasa'ya aykırı bulması kanımızca yerinde değildir. Nitekim Anayasa md. 67/1 gereğince, vatandaşlar seçme hakkında sahiptirler. Ayrıca aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince, yurt dışında yaşayan seçmenlerin oy haklarını kullanabilmeleri için kanunla uygulanabilir tedbirlerin belirlenmesini kanun koyucuya ödev olarak yüklenmiştir.²⁵ Covid-19 salgın hastalığı gibi olağanüstü durumlarda vatandaşların oy haklarını hiç kullanamaması ihtimaline karşılık, Anayasa'da düzenlenmiş seçimlerin temel ilkeleri ile uyumlu bir kanuni düzenlemeyle, yurt içinde yaşayan seçmenlerin de faydalanabileceği şekilde, mektupla oy kullanma yönteminin kabul edilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.²⁶ Nitekim Anayasa Mahkemesinin iptal kararında farklı gerekçe ileri

25 298 sayılı Kanun md.94/A gereğince yurt dışı seçmenlerin sandık, gümrük kapılarında oy kullanma veya elektronik oylama yöntemlerinden hangisine göre oy kullanacağına Dışişleri Bakanlığı'nun görüşü alınarak YSK tarafından karar verilmektedir. YSK tarafından konu hakkında alınan kararlar incelendiğinde, Dışişleri Bakanlığı'nun görüş yazılarında yer alan, örneğin, en çok yurt dışı seçmenin bulunduğu Almanya Berlin Büyükelçiliği'nin görüşünde, temsilciliklerde sandık kurulması halinde fiziksel şartların ve personel sayısının yetersiz olduğu, yurt dışında sandıkların güvenliğinin sağlanmasında sorunlar yaşanabileceği söz konusu güçlüklerin aşılabilmesinde yurt dışı seçmenlere mektupla oy kullanma imkânının sağlanmasının yerinde olacağı, Anayasa Mahkemesinin mektupla oy verme yöntemine ilişkin iptal kararında yer alan gerekçeler dikkate alınarak ilgili Kanunun tekrardan gözden geçirilmesinin faydalı olacağını bildirildiği görülmektedir. Bkz. YSK'nun 26/02/2011 tarih, 120 numaralı ve 20/05/2010 tarih, 331 sayılı kararları. YSK'nın söz konusu kararlarında yer alan hususlar, özellikle yurt dışı seçmenler için mektupla oy kullanma imkânının bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

26 Öğretide *Olgunsoy*, tehlikeli salgın hastalık döneminde yapılacak seçimlerde mektupla oy kullanma yönteminin alternatif bir yol olarak kullanılmasının önemine dikkate çekmektedir. Bkz. *Olgunsoy Feyzan, "Tehlikeli Salgın Hastalıklar Nedeniyle Seçimlerin Ertelenmesi", Hacettepe HFD, 10 (2) 2020, s.612.*

süren üyelerin “serbest oy ilkesine uygun daha güvenli diğer yöntemlerin uygulanmadığı durumlarda, Anayasa’ya aykırılık gerekçesi gözetilerek yeni düzenleme yapılmasına Anayasal engel bulunmamaktadır.” değerlendirmeleri, mektupla oy kullanma yönteminin belli şartlar altında Anayasa’ya aykırı bir yöntem olmayacağını vurgulaması, vatandaşların seçme haklarının kullanabilmeleri ve çağdaş demokratik hayatın gelişimi için daha yerindedir. Venedik Komisyonu’nun²⁷ mektupla oy konusunda yayınladığı raporda da mektupla oy kullanma yönteminin gerekli tedbirler alındığında serbest oy, gizli oy ve seçimlerin dürüstlüğü ilkesine aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.²⁸ Venedik Komisyonu tarafından ileri sürülen mektupla oy kullanma yönteminde gizli oy ilkesinin korunması için alınması gerekli tedbirlere çalışmamız kapsamında yeri geldikçe değinilecektir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararında yer alan farklı gerekçe, aynı zamanda, önümüzdeki yıllarda mektupla oy kullanma yönteminin kanun koyucu tarafından tekrar düzenlenmek istenmesi hâlinde yol gösterici niteliktedir.

298 sayılı Kanun md. 75 ile düzenlenmiş kapalı oy verme yöntemi seçimlerin serbestliği ve gizliliğini sağlamada bilinen en elverişli ve güvenli yöntem olarak kanun koyucu tarafından asli oy kullanma yöntemi olarak kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki farklı gerekçede, mektupla oy kullanma yönteminin, “serbest oy ilkesine uygun daha güvenli diğer yöntemlerin uygulanmadığı durumlarda” kabul edilebileceği ifade edilmiştir. Başka bir deyişle, Anayasa Mahkemesi, mektupla oy kullanım yönteminin ABD hukuk sisteminde bazı eyaletlerde²⁹ olduğu gibi kapalı oy verme yöntemi ile eş değerde kabul edilerek seçmene bu konuda tam bir serbesti tanınmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir. Bu sebeple mektupla oy kullanma

27 Venedik Komisyonu’nun diğer bir adı Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu’dur. İlgili Komisyon Avrupa Konseyi’nin anayasal konularda danışma organıdır. Venedik Komisyonu’nun temel hedefi ülkelere anayasal ilk yardım yapmaktır. Bkz. Venedik Komisyonu (Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu), Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Merkezi, Ankara, ty., s.3.4. (https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/venedik_komisyonu.pdf) (Çevrimiçi e.t. 24/12/2020)

28 Report on the Compatibility of Remote Voting and Electronic Voting with the Standards of the Council of Europe Adopted by Venice Commission at its 58 th Plenary Session 12-13 March 2004, Venice Commission, Strazburg, 2004, s.14. ([https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2004\)012-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2004)012-e)) (Çevrimiçi e.t. 23/12/2020),

29 ABD seçim uygulamasında Washington, Oregon, California, Nevada gibi eyaletlerde seçmenlere otomatik olarak mektupla oy kullanmaya ilişkin pusula ve zarf gönderilmektedir. Bkz.dpnt.16.

konusunda yasal düzenleme yapılmak istendiğinde, kanun koyucu tarafından mektupla oy kullanma yöntemi ancak asli yöntem olan kapalı oy kullanma yönteminin uygulanamadığı durumlarda tali nitelikte, istisnai bir yöntem olarak kabul edilmesi gerekir.

Mektupla oy kullanma yöntemi seçim hukuku sistemimizde istisnai bir yöntem olarak kabul edilebileceği dikkate alındığında, kanun koyucu tarafından hangi hallerde mektupla oy kullanılabilirliği açıkça düzenlemesi gerekir.³⁰ Bu bağlamda salgın hastalık halinde mektupla oy kullanma yönteminin kanun koyucu tarafından kabul edilmesinin mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Günümüzde yaşanan Covid-19 salgın hastalığının kapalı ortamlarda solunum yoluyla daha hızlı yayılması, virüsün oy mührü, kâğıt gibi nesnelere üzerinde belli sürelerle etkisini devam ettirebileceği gibi hususlar dikkate alındığında, kapalı oy kullanma yönteminin uygulanması seçmenlerin sağlık durumları için riskler oluşturacağı muhakkaktır. Bu durum ise salgın hastalık konusunda endişe duyan seçmenlerin oy haklarını kullanmalarında çekingen davranmalarına yol açarak seçime katılım oranını düşürebilecektir. Bundan başka salgın hastalığa yakalanan seçmenlerin seçim günü, karantinada olması sebebiyle oy kullanmak için sandığa gitmesi fiilen mümkün olmayabilir. Bu tür durumları aşabilmek amacıyla 298 sayılı Kanun md. 14/17 bağlamında seyyar sandık kurulu kurularak seçmenlerin oy vermeleri düşünülebilir ise de ilgili kanun maddesi gereğince seyyar sandıkla oy verme yöntemi, sadece hastalığı veya engeli sebebiyle yatağa bağımlı olan seçmenler için öngörülmüştür. Bu sebeple salgın hastalık döneminde seyyar sandık yöntemi ile oy verme imkânı pek mümkün görünmemektedir.³¹ Bundan başka salgın dönemlerinde seçmenlerin sandığa gitmeden uzaktan elektronik ortamda oy³² verebilmeleri ihtimali de yürürlükte bulunan seçim kanunları gereğince mümkün değildir. Nitekim 298 sayılı Kanun md.

30 Kapalı oy verme yöntemi kural, mektupla oy verme yöntemi istisna olduğuna göre, istisnanın ayrıca ve açıkça düzenlenmesi gerekir, düzenlenmemiş bir şey istisna olamaz. Bkz. GÖZLER Kemal, "Yorum İlkeleri, Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması", **KHP ve TBB Ortak Yayını**, Ankara, 2013.

31 ŞİRİN Tolga "Tehlikeli Salgın Hastalıklarla Anayasal Mücadeleye Giriş", **Anayasa Hukuku Dergisi**, Cilt 9, Sayı 17, Yıl 2020, s.73

32 Elektronik oy, oyun kullanıldığı yere göre uzaktan elektronik oy veya merkezden elektronik oy olarak ikiye ayrılmaktadır. Merkezden elektronik oyda seçmen oy kullanmak için belirli bir merkeze gitmekte ve oyunu elektronik araçlarla kullanmaktadır. Uzaktan elektronik oy ise seçmenin belirli bir merkeze gitmeden internete bağlı herhangi bir bilgisayar üzerinden oyunu kullanabilmesidir. Elektronik oy konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Börekçi Eşref Barış, "Oy Hakkının İnternette Oy Kullanımı İle Dönüşümü", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 23, Sayı: 1, 2021, s. 613,614.

94/D gereğince elektronik ortamda oy kullanma yöntemi sadece yurtdışı seçmenler için uygulanabilir bir sistem olarak düzenlenmiştir.

Ayrıca salgın dönemine denk gelen bir seçimin ertelenmesi, mevcut Anayasa kuralları gereğince hukuken mümkün değildir.³³ Salgın hastalığın etkisini gösterdiği bir dönemde yapılacak bir seçimde katılım oranının çok düşük seviyelerde olması ihtimalinde ise kapalı oy verme yöntemi ile yapılan bir seçimin Anayasa md. 67/5'te yer alan “*Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir.*” düzenlemesine aykırılık oluşturacağı açıktır.³⁴ Gerçekten de katılım oranının düşük olduğu bir seçimde temsilde adalet ilkesinin sağlandığından bahsedilemez. Ayrıca düşük katılımlı bir seçim ile görev alan yürütme organı bakımından da meşruiyet sorunlarının gündeme gelmesi kuvvetle muhtemeldir.³⁵ Bu durumun da ilerleyen dönemlerde yönetimde istikrar ilkesine aykırılık oluşturacağı açıktır. Açıklanan sebeplerle salgın hastalığa yakalanma endişesi taşıyan seçmenlerin oy haklarını temin edebilmek için, Covid-19 salgın hastalığı gibi olağanüstü ve istisnai durumlarda mektupla oy kullanımı özellikle 65 yaşının üstünde olan ve salgından daha fazla etkilenme riski taşıyan seçmenler için isteğe bağlı, alternatif bir yöntem olarak kabul edilmesi mümkündür. Böyle bir düzenleme, seçime katılım oranının düşük kalmasına yol açabilecek salgın hastalık döneminde, seçmenlerin seçime katılım oranını arttıracığı gibi, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerinin hayata geçmesini de katkı sağlayacaktır.

33 ŞİRİN, *Tehlikeli Salgın Hastalık*, s.72. Gerçekten de ülkemiz hukuk sisteminde Anayasa md.78/1 gereğince, sadece savaş sebebiyle seçimlerin geri bırakılmasına imkân tanınmıştır. Bununla birlikte KKTC gibi bazı ülkelerin anayasaları salgın hastalık gibi olağanüstü nedenlerle seçimlerin ertelenmesine imkân tanımaktadır. KKTC Anayasası md.79/5; “*Olağanüstü nedenlerle seçimin yapılması olanağı yoksa, seçimler bir yıl süreyle, Cumhuriyet Meclisi tarafından ertelenebilir.*” düzenlemesini içermektedir. Bkz. ERDOĞAN Yavuz/IŞIK Aydın, **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 38.

Öğretide OLGUNSOY'a göre 1982 Anayasa'sında seçimlerin ertelenmesi sadece savaş sebebi ile kabul edilmiş ise de genel sağlığın korunması amacıyla seçimlerin ertelenmesinin makul, haklı bir neden olduğu ve meşru amaç taşıdığı, bu sebeple de tehlikeli salgın hastalıklar sebebiyle seçimlerin ertelenebileceği söylenebilir ise de seçimlerin tümüyle ertelenmesi yerine seçimlerin sosyal mesafe ve hijyen kurallarına uyularak yapılması veya mektupla oy kullanma, elektronik oy kullanma gibi alternatif yöntemlere başvurulması serbest seçim hakkına daha ölçülü ve meşru bir müdahale olacaktır. Bkz. OLGUNSOY, s.632,633.

34 Temsilde adalet, toplumdaki görüşlerin mümkün olduğu ölçüde aynı oranda parlamentoya yansıtılmasıdır. Yönetimde istikrar ise yönetimin aynı kuvvet ve mahiyette sürdürülmesidir. Söz konusu ilkelerden ilki demokrasi açısından, diğeri ise yürütme açısından önemlidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. KILIÇOĞLU M. Sinan, “1982 Anayasası'nın Bir İmkânsız: “Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar “ İlkesi”, **EÜHFD**, Cilt XX, Sayı 3-4, Yıl 2016, s.4,6.

35 GÜLER, s.213.

Anayasa Mahkemesinin mektupla oy kullanma yönteminin serbest oy ilkesi bakımından güvenlik endişeleri doğurduğunu kabul ederek, mektupla oy kullanma hakkına ilişkin yasal düzenlemeyi iptal ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu güvenlik endişeleri özellikle seçmenlerin iradelerinin çevresinden etkilenererek, sandığa özgür biçimde yansımını engelleyen serbest seçim ilkesini ihlal eden hususlardır. Mektupla oy kullanma yönteminin Anayasa'ya uygun olabilmesi için söz konusu güvenlik endişelerinin yapılacak yasal düzenleme ile giderilebilmesi gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin iptal kararında farklı gerekçe benimseyen üyeler “*Anayasa'ya aykırılık gerekçesi gözetilerek yeni düzenleme yapılmasına Anayasal engel bulunmamaktadır.*” değerlendirilmesine bulunarak, mektupla oy kullanma yöntemi konusunda yapılacak yeni yasal düzenlemede, Anayasa Mahkemesinin iptal kararında çoğunluk tarafından benimsenen serbest seçim ilkesi bakımından ileri sürülen endişelerin giderilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararında, seçmenin mektupla oy kullanırken aile üyelerinden ve sosyal çevresinden gelebilecek her türlü etkiye açık olacağına ve seçmenin iradesinin korunamayacağına hükmetmiştir. Gerçekten seçmen oyunu kullanırken iradesini en serbest şekilde kapalı oy verme yerinde yansıtabilecektir. Mektupla oy kullanma yöntemi bünyesinde seçimlerin serbestliği ilkesini ihlal etme ve seçim yolsuzluğuna sebep olma riski barındırmakla birlikte, yapılacak yasal düzenlemeler ile bu riskleri asgariye indirecek tedbirlerin alınması da mümkündür.³⁶ Bu bağlamda Covid-19 salgın hastalığı gibi olağanüstü durumlarda, hastalığa yakalanma endişesi taşıyan risk altındaki seçmenlerin hiç oy kullanamamaları yerine, sıkı koşullar altında, olabildiğince çevresel etkilerden uzak bir şekilde mektupla oy kullanabilmelerine imkân tanıyan yasal düzenlemelerin yapılması mümkündür. Yapılacak yasal bir düzenlemenin nasıl olması gerektiği değerlendirilirken, öncelikle, iptal edilen yasal düzenleme incelenerek eksik yönlerinin ortaya konulması faydalı olacaktır.

Mektupla oy kullanma yöntemine ilişkin iptal edilen 298 sayılı Kanun md. 94/B hükmü incelendiğinde ilk altı fıkrasının mektupla oy kullanımı yönteminin işleyişine ilişkin olduğu görülür. İptal edilen yasal

36 ÇOBAN, 2009, s.58. Bununla birlikte öğretilerde *Atar* ise gıyabi oy usullerinden mektupla oy kullanma yönteminde seçim güvenliğinin sağlanmasının çok güç olduğu görüşündedir. Bkz. ATAR Yavuz, “Seçim Hukukunun Güncel Sorunları”, **Anayasa Yargısı**, S.23, 2006, s.221. Öğretilerde *Güler* de 3 Kasım 2020 tarihinde gerçekleşen ABD başkanlık seçimi örneğinin mektupla oy verme yönteminin alternatif maliyetinin yüksek olabileceğini gösterdiğini, bu sebeple de bu yöntemle temkinli yaklaşılması gerektiği görüşündedir. Bkz. Güler, s.216.

düzenleme gereğince, Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu özel olarak basılmış, oy pusulası ve üç adet zarfı, seçmenin yurt dışı adresine gönderir. Seçmen, oy pusulasında ilgili bölüme (X) işareti koyarak oyunu kullandıktan sonra, oy pusulasını küçük zarfa koyması gerekir. Küçük zarf ise ağız kapatılarak, üzerinde “Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu Ankara/TÜRKİYE” yazılı orta boy zarfa konulur. Orta boy zarf da üzerinde seçmenin yurt dışı adresi yazılı olduğu üçüncü büyük zarfa konulur. Söz konusu büyük zarfın ise seçmen tarafından posta yolu ile seçim günü saat 17:00’ye kadar Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu’nda ulaşacak şekilde posta ile gönderilmesi gerekir. Seçim günü saat 17:00’den sonra ulaşan oyların ise tutanak ile tespit edilerek yakılarak imha edileceği düzenlenmiştir.

Söz konusu yasal düzenleme incelendiğinde mektupla oy kullanma yönteminde kullanılacak oy pusulası bakımından sadece özel olarak imal ettirilmiş olmasından bahsedilmektedir. Bununla birlikte mektupla oy kullanacak, özellikle yaşlı, engelli, okuma yazmada güçlük çeken seçmenlerin oy kullanırken tereddüt ettiği, aklına takılan hususlarda, sandık görevlisinin yardımına başvurma imkânının bulunmadığı da dikkate alındığında, oy pusulasının karışıklığa yol açamayacak şekilde okunaklı, pusulada kullanılan yazı ve sembollerin uygun büyüklükte ve aralıklarla düzenlenmesi önemlidir. Bundan başka seçmenin mektupla oy kullanma işlemini ne şekilde gerçekleştireceği konusunda, açıklayıcı kısa net bilgilerin de seçmene gönderilmesi yerinde olur. Böylece seçmenler mektupla oy kullanırken tercihlerini rahatlıkla yapabilecek, oy sayımı yapılırken iyi dizayn edilmiş oy pusulaları sayesinde seçmenlerin oylarının değerlendirilmesine yoruma muhtaç alanlar minimize edileceğinden, oyların geçersiz sayılmasının da önüne geçilmiş olacaktır.³⁷ Venedik Komisyonu da mektupla oy kullanma yönteminde oy pusulalarının karışıklığa imkân vermeyecek şekilde düzenlenmesinin önemli olduğu görüşündedir.³⁸ Bu sebeple kanun koyucu tarafından yapılacak yasal düzenlemede, oy pusulalarının düzenlenmesi konusunda asgari ölçütlere yer verilmesi, tüm seçmenlerin eşit şartlarda mektupla oy kullanabileceği standartların sağlanarak, genel ve eşit oy ilkesinin gereği gibi hayata geçebilmesi için yerinde olacaktır.³⁹

Mektupla oy kullanma yöntemi konusundaki Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen yasal düzenleme incelendiğinde, seçmenin mektupla oy kullanırken imza atmasının düzenlenmediği görülmektedir.

37 ATAR, 2006, s.212.

38 Venice Commission, 2004, s.14.

39 BÖREKÇİ, s.618, 619.

Kanımızca böyle bir uygulama mektupla oy kullanma yöntemi hakkında öğretide de ileri sürülen oy yolsuzluğu gibi durumların ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Bu sebeple mektupla oy kullanma konusunda yapılacak yeni düzenlemede, seçmenin oy pusulasını koyduğu ilk zarfın dışında diğer zarflardan birinin üstüne imza ve tarih atması hususunun düzenlenmesi gerekir.⁴⁰ Seçmen tarafından atılacak imzanın oy pusulasının konulmadığı diğer zarflardan biri olması, oy ile seçmen arasındaki bağlantının kesilmesi ve gizli oy ilkesini ihlal edilmemesi için önemlidir. Mektupla oy kullanan kişinin oy hakkı sahibi gerçek bir seçmen tarafından kullanılıp kullanılmadığının tespiti, atılan imza ile sistemde kayıtlı seçmen imzasının karşılaştırılması suretiyle yapılabilecektir. Bu sebeple de zarfın üzerinde bulunan imza ile sistemde kayıtlı seçmenin imzasının mutlaka karşılaştırılarak, oyun gerçek sahibi tarafından kullanılıp kullanılmadığının da kontrol edilmesi gerekir. İmza karşılaştırılması sırasında güçlük yaşanması durumunda ise imza incelemesi konusunda uzman kişilere yasal düzenleme ile seçim süreçlerinde görev verilmesi yerinde olacaktır.⁴¹

Mektupla oy kullanma yönteminde seçmenler tarafından zarf üzerine imza atılması yanında, oyun bizzat seçmen tarafından hiçbir baskı ve etki altında kalmadan ve gizlilik içerisinde kullanıldığını beyan eder şekilde bir yemin metninin imzalanması da yerinde olacaktır. Böyle bir uygulama özellikle Anayasa Mahkemesinin iptal kararında, serbest oy hakkının ihlaline gerekçe olarak ileri sürülen, mektupla oy kullanan seçmenin aile üyelerinden ve sosyal çevresinden gelebilecek her türlü etki altında kalabileceği kaygılarının önüne geçmek bakımından da önemlidir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları üzerinde yemin uygulamasının hâlâ önemli etkiler doğurabildiği dikkate alındığında⁴²

40 Nitekim ABD seçim hukukunda, oy yolsuzluğunun önüne geçebilmek için imza ve tarih uygulaması bulunmaktadır.

41 Adli Tıp Uzmanı, Prof. Dr. Faruk Aşcıoğlu'nun konu hakkındaki ayrıntılı görüşleri için bkz. (<https://www.aa.com.tr/tr/abd-baskanlik-secimleri-2020/adli-tip-uzmanindan-abddeki-secim-pusularindaki-imzaya-iliskin-degerlendirme/2034495>) (Çevrimiçi e.t. 23/12/2020)

42 *Ejder Yılmaz'ın yemin konusunda yazdığı eserinin ön sözünde yemin delili ile ilgili yer alan ifadeleri, yemin müessesinin ülkemiz insanı üzerinde hala önemli etkiler doğurduğunu anlatması bakımından aynen aktarılmasında fayda görüyoruz; "Yemin, niteliği gereği, insanlık tarihinde çok eski zamanlara dayanan bir delil türüdür. Ancak, gelişen ve değişen anlayışlar çerçevesinde Batı ülkelerinin çoğu yemini delil (ve özellikle kesin delil) olmaktan çıkartmışlardır. Doğrusu, işin başında, yabancı kaynakların büyük ölçüde etkisinde kalarak, Batı ülkelerinde olduğu gibi, bizde de yemin delilinin tamamen oradan kaldırılması gerektiğini düşünür olmuştum. Ancak aradan geçen uzun zaman içerisinde, görüşlerimi aldığım pek çok hâkim meslektaşımın yurdumuzun çeşitli yörelerindeki yemin uygulaması ile ilgili anılarını duyduğukça, yemin'in tamamen kaldırılması yolundaki düşüncemin, en azından bugün için, ülkemizin gerçekleriyle bağdaştığı konusunda duraksadığımı itiraf etmeliyim...Hele tanık yemini ile ilgili olan bir olay, oldukça ilginç ve ilginç*

böyle bir uygulama mektupla oy kullanma yönteminde seçimlerin güvenliğinin sağlanması bakımından yerinde olacaktır.

New York Eyaleti Seçim Kanunu madde 8, başlık 4, bölüm 8-410'da mektupla oy kullanma yönteminde yemin metni düzenlenmiştir. Ayrıca Venedik Komisyonu da yayınladığı raporda yemin metni uygulamasının seçimlerin gizliliği ilkesini sağlanabilmesi için kanun koyucular tarafından kabul edilebileceğini ileri sürerek, konu hakkında Alman seçim hukukunu⁴³ örnek olarak zikretmiştir.⁴⁴

Mektupla oy kullanma yöntemi ile oy kullanan seçmenin buna rağmen seçim günü sandık başına giderek bizzat ikinci bir oy kullanmasının önüne geçebilmek için mektupla oy kullanan seçmenin seçmen listelerinden çıkarılması şeklinde kontrol sürecinin oluşturulması oy yolsuzluklarının önüne geçmek için gereklidir.⁴⁵

Kanun koyucu, mektupla oy kullanma yönteminde mektupların posta ile gönderilmesinde hangi kargo veya posta şirketinin görev alacağı konusunda yasal düzenleme yapmamıştır. Gerçekten de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 298 sayılı Kanun md. 94/B/4 hükmü ile *"Mektupların gönderilmesi, güvenliği ve kimlik tespitine ilişkin usul ve esaslar, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü'nün görüşü alınarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir. Posta giderleri Yüksek Seçim Kurulunca karşılanır."* düzenlemesi ile konu hakkında YSK'ya görev verilmiştir. Söz konusu düzenleme de kanımızca Anayasa'ya uygun değildir.⁴⁶ Nitekim Anayasa md. 67/1 ile *"Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme.... hakkına sahiptir."* düzenlemesi getirilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrası ise *"Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve*

*olduğu kadar da düşündürücü idi: Arazi üzerinde yapılan bir keşif esnasında tanıklardan bazıları, "üzerine bastığım toprağın A'ya ait olduğuna Allah'ım ve namusum üzerine yemin ederim" diye ifade veriyorlardı. Karşı taraf (B) vekilinin ısrarlı bir biçimde, tanıkların ayakbakılarının çıkartılması talebi karşısında kalan hakim, çıkarılan ayakbakıların içinde toprak serili olduğunu ve bu toprağın A'nın gerçekten kendisine ait olan başka bir tarladan alınıp ayakbakıların içine konulduğunu, yani üzerine basılan toprağın A'ya (ve fakat dava konusu tarlanın B'ye) ait olduğunu anlamıştı!..." Bkz. Yılmaz Ejder, **Medeni Yargılama Hukukunda Yemin**, 2.baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012, s.7,8.*

43 Alman seçim hukukunda, seçim günü zamanı olmayanlar, seçim yerinde oy vermesi mümkün olmayanlar veya sandık başında oy vermek istemeyenler mektupla oy kullanma yönteminin ayrıntıları için bkz. <https://duhastdiewahl.de/mektup-ile-oy-kullanma/?lang=tr> (Çevrimiçi e.t. 29/10/2021).

44 Venice Commission, 2004, s.13.

45 Venice Commission, 2004, s.14.

46 Çoban, oy güvenliğinin sağlanabilmesi için asgari hususların kanunda düzenlenmemiş olmasını önemli bir eksiklik olarak değerlendirmiştir. Bkz. ÇOBAN, 2009, s.63.

denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler.” düzenlemesini içermektedir. Söz konusu anayasal düzenlemeler oy kullanma yöntemlerinin kanunla düzenlenmesini zorunlu kılar. Bu sebeple mektupla oy kullanma yönteminde mektupların hangi kargo/posta şirketi ile gönderilmesi gerektiği, mektupların güvenliğinin ne şekilde sağlanacağı hususlarında kanunla ayrıntılı düzenlemelerin yapılması gerekir. Venedik Komisyonu da mektupla oy kullanma yönteminin ancak posta hizmetinin güvenli olması hâlinde kullanılması gerektiği görüşündedir.⁴⁷

Mektupla oy kullanımında mektupların posta ile gönderilmesinde, oy yolsuzluklarının önüne geçilebilmesi ve oy güvenliğinin sağlanabilmesi için özel kargo şirketleri yerine daha tarafsız olan, kamu iktisadi teşebbüsü niteliğinde olan Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi’ne (PTT) görev verilmesi ve PTT’nin de seçim sürecinde YSK’nun denetim ve gözetiminde faaliyet göstermesi yerinde olacaktır. Mektupla oy kullanma yönteminin yoğun olarak kullanılması ihtimaline karşılık, oy zarflarının zamanında seçim kurullarına ulaşarak oyların geçersiz olmasının önüne geçmek için ilgili kurum tarafından gerekli önlemlerin alınması gerekir. Ayrıca posta hizmeti sunan firma tarafından, seçmenin oyunu kullanıp postaya teslim etmesinden sonra oyunun akıbetini kontrol ve takip etmesine imkân tanıyan şeffaf bir sisteminin kurulması konusunda yasal düzenleme yapılması da seçimlerdeki yolsuzlukların önüne geçilebilmesinde faydalı olacaktır.⁴⁸

Mektupla oy kullanma yönteminin bünyesinde seçimlerin serbestliği, gizliliği ilkesi ile seçimin dürüstlüğü ilkeleri bakımından riskler barındırdığı dikkate alındığında, söz konusu ilkelerin ihlal edici nitelikte eylemlerde bulunanlar hakkında kanun koyucu tarafından özel nitelikte seçim suçlarının öngörülmesi caydırıcılığı sağlamak bakımından yerinde olacaktır. Nitekim seçim suçlarının amacı seçimlerin başından bitimine kadar sessiz ve sakin bir şekilde başarılı olarak ilerlemesini ve gerçekleşmesini sağlamaktır.⁴⁹ Örneğin, mektupla oy kullanırken yemin metninde yapılacak sahtecilik eylemleri, mektup zarfının posta şirketi uhdesinde iken yapılabilecek sahtecilik eylemleri veya mektupla oy kullanma yöntemi ile mükerrer oy kullanan seçmenler için cezai

47 Venice Commission, 2004, s.13.

48 Venice Commission, 2004, s.14.

49 KORKMAZ Elif, *Türk Ceza Hukukunda Seçim Suçları ve Cezaları*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 62.

yaptırımlar öngörülmesi, mektupla oy kullanma yönteminin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için yerinde olacaktır.

SONUÇ

Türkiye'deki hukuk sisteminde 298 sayılı Kanun md.94/A ve 94/B ile ilk defa yurt dışı seçmenler bakımından düzenlenen mektupla oy kullanma yöntemi, Anayasa Mahkemesi tarafından seçimlerin serbestliği ve gizliliği ilkelerine aykırı olduğundan bahisle iptal edilmiştir. Buna rağmen mektupla oy kullanma yönteminin her halde Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna varılmamalıdır. Nitekim iptal kararında farklı gerekçe ileri süren üyelerin görüşünden de böyle bir sonuca varabilmek mümkündür. Venedik Komisyonu da ilkesel olarak mektupla oy kullanma yönteminin seçimlerin serbestliği, gizliliği ve dürüstlüğü ilkelerine aykırı olmadığı görüşündedir.

Kapalı bir ortamda ve sandık başında, seçmenin oyunu bizzat kullanması bilinen en güvenilir oy kullanma yöntemidir. Bununla birlikte, yaşanabilecek olağanüstü durumlara denk gelen bir seçimde, seçmenlerin oylarını bizzat sandık başında kullanabilme imkânı olmayabileceği gibi seçmenler sandığa gitme konusunda da çekingen davranabilirler.

Tüm dünyada ve ülkemizde yaşanan Covid-19 salgın hastalığı gibi olağanüstü durumlara denk gelen bir seçim sürecinin ertelenmesi mevcut anayasal düzenlemeler gereğince mümkün değildir. Anayasa md. 77/1⁵⁰ gereğince, seçimlerin makul aralıklarla yapılması da anayasal bir ilkedir.⁵¹ Bu sebeple bu tür durumlarda anayasal bir değişiklik yapılarak KKTC Anayasası'nda olduğu gibi makul bir süre için seçimlerin ertelenmesine ilişkin bir Anayasa değişikliği yapılması ilk bakışta akla gelebilir ise de anayasal serbest seçim hakkı gereği, seçimlerin tümüyle ertelenmesi son çare olarak düşünülmeli gereken bir adım olmalıdır. Bunun yerine seçmenlerin sağlıklı bir ortamda oy haklarının kullanılmasının sağlanması daha yerinde olacaktır. Bu bağlamda mektupla oy kullanma yönteminin kanun koyucu tarafından, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ışığında, tekrar düzenlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Seçim güvenliği açısından taşıdığı riskler sebebiyle, mektupla oy kullanma yöntemine yönelik olarak öğretilen yapılan eleştiriler dikkate

50 Anayasa md.77/1: "Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir aynı günde yapılır." düzenlemesini içermektedir.

51 KORKMAZ, 2019, s.31.

alındığında, kanun koyucu tarafından ilk etapta sadece yurt dışı seçmenlere mektupla oy kullanma imkânının tanınması düşünülebilir. Bu sayede mektupla oy kullanma yönteminin, daha dar bir seçmen kitlesinde uygulanarak, olumlu veya olumsuz sonuçlarının tecrübe edilmesi sağlanmış olacaktır. Ayrıca yurt dışı seçmenlerin oy kullanma yöntemleri konusunda YSK tarafından alınan kararlar incelendiğinde, mektupla oy kullanma yöntemine yurt dışı seçmenler bakımından ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.⁵²

Yurt dışı seçmenler bakımından uygulanan mektupla oy kullanma yönteminden olumlu sonuçlar alınması durumunda, salgın hastalık gibi olağanüstü olayların yaşandığı bir dönemde katılım oranı yüksek demokratik bir seçimin yapılabilmesi için kanun koyucu tarafından yurt içi seçmenler bakımından da yasal düzenleme yapılarak, bir B planı olarak mektupla oy kullanma yönteminin düzenlenmesi ülke çıkarları bakımından faydalı olacağı gibi, seçimlerin düzenli aralıklara yapılması ilkesinin hayata geçmesine katkı sağlayacağı da kuşkusuzdur.

Mektupla oy kullanma yöntemi seçmenlerin uzaktan oy kullanmalarına imkân tanıdığından, salgın hastalık döneminde yapılacak seçimlere seçmenlerin daha fazla katılımı sağlanarak temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkesinin hayata geçmesinde önemli işlevler yerine getirecektir.

Mektupla oy kullanma yöntemi kanun koyucu tarafından ayrıntılı bir şekilde düzenlenmelidir. Her şeyden önce mektupla oy kullanma yöntemi, Türk hukuk sisteminde asli oy kullanma yöntemi olan kapalı ortamda seçmen tarafından sandık başında bizzat oy kullanma yöntemine nazaran, salgın hastalık gibi olağanüstü durumlarda kullanılabilen, tali, tamamlayıcı bir oy kullanma yöntemi olarak öngörülmalıdır. Yapılacak düzenlemede Anayasa Mahkemesinin mektupla oy kullanma yöntemi hakkında seçimlerin serbestliği ve gizliliği ilkesi bağlamındaki endişelerini giderici mahiyette önlemlerin alınması gerekir. Olası bir yasal düzenlemede, mektupla oy kullanma yöntemini kabul eden ABD ve Almanya gibi ülke uygulamalarından, Venedik Komisyonunun tavsiyelerinden de yararlanılabilir.

Mektupla oy kullanma konusunda seçimlerin serbestliği, gizliliği ve dürüstlüğünü sağlayabilmek için yapılacak yasal düzenlemelerde şu hususların gözetilmesi faydalı olacaktır;

⁵² Bkz. 25.dınt.

- Mektupla oy kullanma yönteminde özellikle yaşlı, engelli, okuma yazma güçlüğü çeken insanların oylarını geçersiz olmadan rahatlıkla kullanabilmeleri için oy pusulasında yer alacak yazı ve sembollerin yeterli netlikte, büyüklükte ve aralıkta düzenlenmesi hususunda asgari yasal güvence getirilmelidir. Ayrıca seçmenlerin mektupla oy kullanma yönteminde nasıl oy kullanılacağı konusunda seçmenlere kısa ve net açıklayıcı bir metin gönderilmesi de oy kullanırken tereddüt edilen hususlarda sandık görevlilerinin yardımına başvurma imkânı olmayan seçmenler bakımından faydalı olacaktır.
- Oy pusulasının konulduğu zarfın dışındaki diğer zarflardan birine seçmenin imzasını atma zorunluluğu getirilmesi, zarfta yer alan imza ile sistemde kayıtlı seçmen imzasının karşılaştırılması, bu işlem sırasında gerektiğinde imza incelemesi konusunda uzman kişilerden yararlanılmasının öngörülmesi, oyların gerçek seçmenler tarafından kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesine imkân tanıyacaktır. Bununla birlikte fiziksel engeli veya okuma yazma bilmediği için imza atamayan seçmenler ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) md. 16/1⁵³ kıyasen uygulanarak, imza yerine geçmek üzere, seçim gününden önce usulüne göre onaylanmış olmak şartıyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler. Türk Hukukunda imza yerine geçecek parmak izini, el ile yapılmış bir işareti ya da mührü onaylayacak, belgeleyecek makam noterlerdir. Onaylamada, noter, söz konusu el işaretinin, parmak izinin veya mührün belirli bir seçmen tarafından kullanıldığının ve söz konusu işaretin ilgili seçmenin imzası yerine geçtiğini bildirmelidir.⁵⁴ Söz konusu onaylama işlemi de ilgili noter, seçim gününden önce bulunduğu yer ilçe seçim kuruluna göndermelidir. Böylece imza atamayan seçmenler noter tarafından onaylanan imza yerine geçen parmak izi, el ile yapılmış bir işareti ya da mührü kullanarak mektupla oy kullanabileceklerdir.
- Seçmen tarafından oyunun kendisi tarafından kimsenin etkisi

53 TBK md. 16/1: "İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler." düzenlemesini içermektedir. Madde metninde geçen elle yapılmış işaret ile imza yerine geçen ve beyan sahibinin kişisel özelliklerini yansıtan bir çizgi, geometrik bir şekil vs. kast edilir. Mühür ise üçüncü bir kişi tarafından katı bir cisim üzerine beyan sahibinin adı ve soyadının kazınmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. EREN Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 20.baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.294, 295.

54 EREN, s.294.

altında kalmadan kullandığına yönelik yemin metni imzalamasının öngörülmesi de yemin müessesesinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları üzerindeki etkisi de dikkate alındığında faydalı bir uygulama olacaktır.

- Seçmenin oyunu postaya teslim ettikten sonra, oyunun akıbetini takip edebileceği, e-devlet bünyesinde bir sistemin hayata geçirilebilmesi ile de her bir seçmen, kendi oyuna bizzat sahip çıkabilecek ve seçmenlerin mektupla oy kullanma yöntemine güveni artacaktır.
- Bu bağlamda mektupla oy kullanma yönteminde güvenilir bir posta/kargo firmasının görev alması ve ilgili kurumun YSK denetiminde görev yapması önemlidir. Konu hakkında kamu iktisadi teşebbüsü olan PTT'ye görev verilmesi yerinde olacaktır.
- Mektupla oy kullanan seçmenin seçim günü sandık başında ikinci bir oy kullanmasının önüne geçebilmek için de gerekli tedbirlerin alınması ve mektupla oy kullanan seçmenin seçmen listesinden çıkarılması gerekir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, mektupla oy kullanma yönteminin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, yöntemin işleyişini engelleyici eylemler bakımından kanun koyucu tarafından özel seçim suç ve ceza yaptırımlarının öngörülmesi faydalı ve caydırıcı olacaktır.

KAYNAKLAR

AKARTÜRK Ekrem Ali, **Oy Hakkının Anayasal İlkeleri**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2017.

AKIN Levent, **İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2001.

ALTINKÖK Serhat, “Avrupa İnsan Hakları İçtihatları Açısından Serbest Seçim Hakkı” **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.5, 2018, s.37-81.

ATAR Yavuz, “Seçim Hukukunun Güncel Sorunları”, **Anayasa Yargısı**, S.23, 2006, s.211-235.

BÖREKÇİ Eşref Barış, “Oy Hakkının İnternette Oy Kullanımı İle Dönüşümü”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 23, Sayı: 1, 2021, s. 607-638.

ÇEÇEN Halil, **Birleşik Devletler Anayasası**, Legal Yayınevi, İstanbul 2019.

ÇOBAN Ali Rıza, “Mektupla Oy: Demokrasi İçin Bir Umut Mu Yoksa Tehdit Mi?” **TBB Dergisi**, S.83, 2009, s.33-67.

EREN Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 20.baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

ERDOĞAN Yavuz/Işık Aydın, **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2019.

GÖZLER Kemal, **Türk Anayasa Hukuku**, 3.baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019, (“Anayasa Hukuku”).

GÖZLER Kemal, “YSK Kararlarının Kesinliği Üzerine”, (<http://www.anayasa.gen.tr/ysk-baglayicilik.html>) (Çevrimiçi e.t. 13/12/2020).

GÖZLER Kemal, “Yorum İlkeleri, Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması”, **KHP ve TBB Ortak Yayını**, Ankara, 2013.

GÜLER Fatih, “3 Kasım 2020 Tarihinde Gerçekleşen Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık Seçiminin Ardından Yaşanan Tartışmalar Işığında Mektupla Oy Verme ve Elektronik Oy Verme Usulleri”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1, 2021, s.212-218.

HIRSCH Ernst E., “Anayasanın Özel Hukuk Kurallarına Etkileri”, **I Türk Hukuk Kongresinde Sunulan Tebliğler**, Ankara 1972, s.1-13.

İŞİK Hüseyin Murat, “Yeni Anayasa Tartışmaları Işığında Yüksek Seçim Kurulu”, **Yeni Anayasa, Demokratik Konsolidasyon Siyasal Partiler ve Seçim Rejimi, Stratejik Düşünce Enstitüsü**, Ankara 2013, s. 133-191.

KANAT Kılıç Buğra/ GÜLTEKİN Elif, 2020 ABD Başkanlık Seçimi, SETA Yayınları, İstanbul, 2020.

KILIÇOĞLU M. Sinan, “1982 Anayasası’nın Bir İmkânsızı: “Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar “ İlkesi”, EÜHFD, Cilt XX, Sayı 3-4, Yıl 2016, s.1-14.

KORKMAZ Elif, **Türk Ceza Hukukunda Seçim Suçları ve Cezaları**, Legal Yayınevi, İstanbul 2019.

METİN Yüksel, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Serbest Seçim Hakkı”, **Liberal Düşünce Dergisi**, S.48, 2007, s.109-141.

OLGUNSOY Feyzan, “Tehlikeli Salgın Hastalıklar Nedeniyle Seçimlerin Ertelenmesi”, **Hacettepe HFD**, 10 (2) 2020, s.584-637.

Report on the Compatibility of Remote Voting and Electronic Voting with the Standards of the Council of Europe Adopted by Venice Commission at its 58 th Plenary Session 12-13 March 2004, Venice Commission, Strazburg, 2004. ([https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2004\)012e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2004)012e)) (Çevrimiçi e.t. 23/12/2020),

ŞİRİN Tolga, “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’ne Göre Serbest Seçim Hakkı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 17, S.1-2, 2011, s.283-348.

ŞİRİN Tolga “Tehlikeli Salgın Hastalıklarla Anayasal Mücadeleye Giriş”, **Anayasa Hukuku Dergisi**, Cilt 9, Sayı 17, Yıl 2020, s.43-146, (“Tehlikeli Salgın Hastalık”).

Venedik Komisyonu (Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu), Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Merkezi, Ankara, ty. (https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/venedik_komisyonu.pdf) (Çevrimiçi e.t. 24/12/2020).

YILMAZ Ejder, **Medeni Yargılama Hukukunda Yemin**, 2.baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.elections.ny.gov/> (Çevrimiçi e.t. 12/12/2020)

<https://www.dos.ny.gov/info/constitution.htm> (Çevrimiçi e.t.12/12/2020)

<https://www.elections.ny.gov/NYSBOE/download/law/2020ElectionLaw.pdf> (Çevrimiçi e.t.12/12/2020)

<https://www.npr.org/2020/09/14/909338758/map-mail-in-voting-rules-by-state> (Çevrimiçi e.t. 13/12/2020)

<https://www.aa.com.tr/tr/abd-baskanlik-secimleri-2020/adli-tip-uzmanindan-abddeki-secim-pusulalarindaki-imzaya-iliskindegerlendirme/2034495> (Çevrimiçi e.t.23/12/2020)

<https://duhastdiewahl.de/mektup-ile-oy-kullanma/?lang=tr> (Çevrimiçi e.t.29/10/2021)

<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> (Çevrimiçi e.t.07/11/2021)

www.anayasa.gov.tr

www.ysk.gov.tr

